

CARTOGRAFIA. RE-RESTAURAREA UNUI PRODUS CARTOGRAFIC ROMÂNESC DIN SECOLUL AL XIX-LEA

OANA-MIHAELA CĂPĂȚÎNĂ

Centrul de Cercetare și Restaurare-Conservare a Patrimoniului Cultural
Complexul Muzeal Național "Moldova" – Iași

CRISTINA MARTA URSESCU

marta_ursescu@yahoo.com

Centrul de Cercetare și Restaurare-Conservare a Patrimoniului Cultural
Complexul Muzeal Național "Moldova" – Iași

CARTOGRAPHY. INTERVENTIONS ON A RESTORED 19TH CENTURY ROMANIAN MAP

ABSTRACT

Cartography is a complex map-making process, from gathering source data to the drawing and reproduction of the final document. It consists of a cartographer skills and implies writing and printing materials. In a storage environment, the importance of relative humidity levels and temperature is decisive. This paper reflects the need of a restoration intervention made on a restored map, degraded by the damp environment within museum.

Keywords: cartography, restored, romanian map, 19th century.

DESCRIEREA LUCRĂRII

*Planul moșiei Probota din județul Suceava – datat 1889 –, este una dintre lucrările cartografice aparținând colecției consistente de documente din patrimoniul Muzeului de Istorie a Moldovei, Iași. Acest document grafic (**Fig. 1**) a fost realizat în limba română, cu caractere chirilice, pe suport de hârtie de proveniență industrială, cu conținut de lignină. Ca materiale de scriere au fost utilizate cerneluri manuscrise și de tipar, de diferite culori.*

Planul este încadrat într-un chenar simplu, realizat cu cerneală de tipar neagră. În partea stângă – în planul superior –, este tipărită legenda lucrării. Central, în partea superioară, se află titlul documentului, cu specificarea apartenenței administrative a așezării Probota (Plasa Siretu – Comuna Dolhasca) și a faptului că "locurile au fost împărțite în loturi conform legii vânzărilor din 6 aprilie 1889". Semnătura manuscrisă a inginerului E. Dobraș întărește veridicitatea celor specificate. În partea stângă – în planul inferior –, se găsesc ștampile, semnături, adnotări manuscrise și scara de execuție a planului (1:5000).

În partea dreaptă – în plan superior –, încadrată într-un chenar liniar simplu, se află o lămurire suplimentară (semnată de același inginer hotarnic, contractant, E. Dobraș), realizată cu cerneluri de tipar și manuscrise, de culoare neagră.

Fig. 1 – Planul moșiei Probota din județul Suceava, 1889
(aspectul lucrării restaurate înainte de noile intervenții de conservare-restaurare)

Starea de conservare a obiectului

Obiectul supus unor intervenții anterioare de restaurare, precedate de o fixare a cernelurilor solubile, prezenta degradări variate (**Fig. 2**):

- fizico-chimice: fragilizare accentuată, degradări cromatice multiple (îmbrunirea suportului; pete cauzate de un pronunțat atac microbiologic determinat de condițiile necorespunzătoare de depozitare; halouri determinate de infiltrațiile de umiditate; pete de natură neidentificată);
- fizico-mecanice: pierderi de material papetar; sfâșieri/rupturi ale acestuia; numeroase fisuri, inclusiv pe liniile de pliuri ale documentului;
- sociale: intervenții de restaurare nefinalizate, prin neînlăturarea de pe verso-ul lucrării a surplusului de hârtie japoneză; deplasarea fragmentelor documentului sub un anumit unghi și pierderea continuității textului acestora; estomparea, în anumite zone, a lizibilității textului;
- biologice: atac microbiologic intens (stopat în sectorul de tratamente biologice), ce a determinat creșterea nivelului de pH acid al suportului și apariția degradărilor cromatice.

Analizele fizico-chimice efectuate asupra valorilor de pH de suprafață al hârtiei și asupra solubilității materialelor de scriere ne oferă următoarele informații:

- tip de hartie: industrială, cu conținut ridicat de lignină;
- pH: $4,17 \div 5,40$;
- cerneluri de tipar - insolubile;
- cerneluri manuscrise - insolubile (fixate la restaurarea anterioară);
- agent de încheiere redus de activitatea microbiologică dezvoltată.

Analizele biologice evidențiază o activitate microbiologică dezactivată prin tratament.

Fig. 2 – Tipuri de degradări întâlnite pe aversul și verso-ul documentului

Tratamente de re-restaurare aplicate

Documentul propus pentru o re-restaurare se afla într-o stare avansată de degradare, datorată unui proces de îmbătrânire accelerată cauzată de fragilizarea extremă a suportului acestuia. În cadrul comisiei de restaurare, în vederea îmbunătățirii rezistenței documentului la acțiunea factorilor de degradare endogeni și exogeni, s-a aprobat parcurgerea următorului flux în intervențiile de conservare-restaurare:

- desprăfuirea documentului;
- înlăturarea manuală a vechilor consolidări cu tendința de desprindere (ca urmare a pierderii agentului de încheiere);
- înlăturarea consolidărilor anterioare de pe verso-ul lucrării, prin umidificare (**Fig. 3**):

a) așezarea lucrării (cu aversul în sus) între două paturi absorbante de hârtie de filtru umezite cu apă distilată;

b) presarea manuală a sandwich-ului format, prin intermediul unui rulo fotografic, în vederea umidificării uniforme a lucrării;

c) înlăturarea filtrului ce a absorbit murdăria aderentă și a resturilor de hârtie aparținând vechilor consolidări, de pe versoul documentului, cu decuparea fragmentului de material celulozic folosit la prima intervenție de restaurare ce prezenta însemnări manuscrise insolubile.

Fig. 3 – Umidificarea lucrării și înlăturarea consolidărilor anterioare de pe versoul documentului

- stabilizarea lucrării prin consolidare și neutralizare, utilizând tehnica ”facing” de consolidare a aversului, tehnica de cașerare umedă, iar ca materiale și substanțe hârtie japoneză și soluție apoasă pe bază de metilceluloză și oxid de calciu (Fig. 4).

Fig. 4 – Consolidarea aversului documentului cartografic prin tehnica ”facing”

- consolidarea aversului, urmărind îmbinarea corectă a fragmentelor lucrării, folosind hârtie japoneză, vâl japonez, iar ca adeziv soluție apoasă de metilceluloză (**Fig. 5**);
- uscarea liberă a documentului pe suport din material Netex, pe masa de lucru;

Fig. 5 – Avers lucrare; îmbinarea fragmentelor documentului

- înlăturarea surplusului de hârtie japoneză (**Fig. 6**);

Fig. 6 – Suportul hărții după stabilizarea suportului, în decursul înlăturării surplusului de hârtie japoneză

- integrarea cromatică a zonelor cu consolidări;
- presarea lucrării sub greutate și la presa hidraulică a laboratorului (**Fig. 7**).

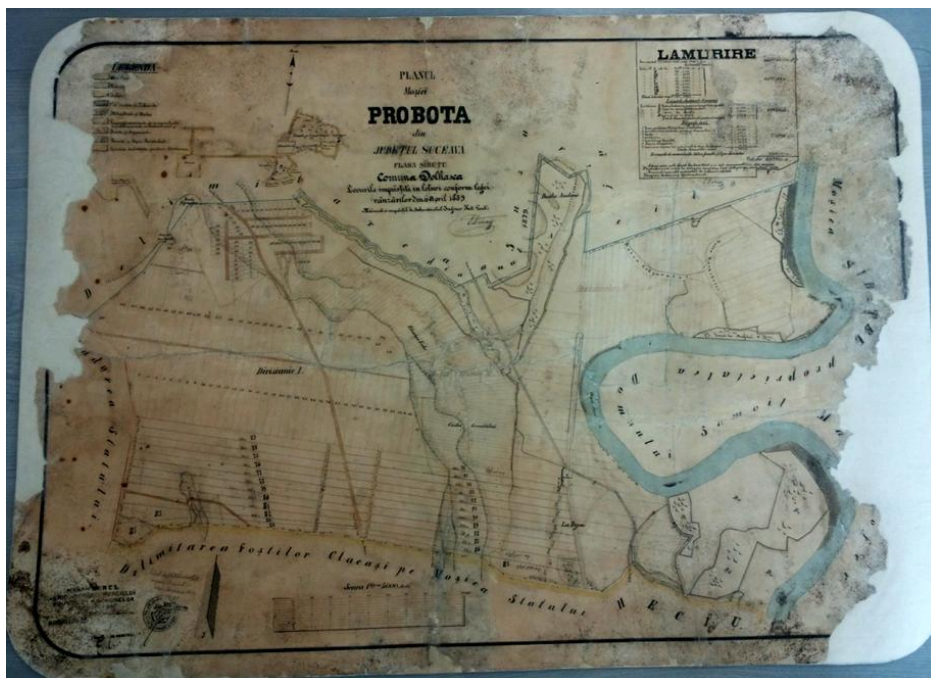

Fig. 7 – Aspectul final al lucrării

Concluzii

Prin intervențiile de re-restaurare aplicate s-a redat circuitului muzeistic o lucrare stabilizată, care a beneficiat de stoparea proceselor degradative, prin îmbunătățirea pH-ului și asigurarea unei rezerve alcaline, și de o consolidare realizată prin tehnici specifice, efectuate cu materiale și substanțe moderne, testate, reversibile, care au ajutat la îmbunătățirea proprietăților fizico-mecanice ale documentului cartografic.